

УДК 378.4(477.74):929

В. П. Пружина,

заступник директора з наукової роботи

Наукової бібліотеки

Одеського національного університету імені І. І. Мечникова

вул. Преображенська, 24, м. Одеса, 65082, Україна

тел.: 726-04-01

**ОСВІТА — СЬОГОДНІ. КАР'ЄРА — ЗАВТРА.
УСПІХ — ЗАВЖДИ**

Внесок кожного варто згадати,
Хто духовність за зірку обрав,
Хто вґрунтував міць Alma mater —
Їй довіку окрасою став!

Людмила Рінгіс

У статті прослідковано кар'єрний шлях вихованців Одеського національного університету на матеріалах енциклопедичного словника «Випускники Одеського (Новоросійського) університету» — зведеного довідкового видання з історії вузу.

Ключові слова: випускники, вища освіта, наукова еліта, Одеський національний університет, ушановані імена, відомі люди, якість освіти, міжнародне визнання, наукові відкриття, наукові школи, відповідальні посади.

Історія вищої освіти на півдні України почалася понад 145 років тому, з часу заснування Імператорського Новоросійського університету. Подальший її розвиток нерозривно пов'язаний із діяльністю Одеського національного університету імені І. І. Мечникова. Сьогодні університет — це гордість Одеси, надбання національної системи вищої освіти України. Він став довершеним храмом освіти на міцному фундаменті, у який поклали камені знань біолог І. І. Мечников, фізіолог І. М. Сеченов, зоолог О. О. Ковалевський, ботанік Л. С. Ценковський, фізик М. О. Умов, археологи Н. П. Кондаков, Е. Р. Штерн, математики М. Г. Крейн, О. І. Ляпунов, І. М. Занчевський, хіміки Л. В. Писаржевський, О. В. Богатський та багато інших.

Сьогодні університет готує фахівців за двадцятьма двома напрямками та сорока двома спеціальностями. Він випускає спеціалістів високого рівня, формує наукову еліту українського суспільства. Серед випускників університету багато відомих та ушанованих імен. Хто вони, ті яскраві особистості, що складають окрасу історії Alma mater? Тому досить цікавим і доречним було рішення Наукової бібліотеки Одеського національного університету імені І. І. Мечникова підготувати видання про визначних вихованців університету, провести своєрідний моніторинг професійної кар'єри випускників.

Перший випуск видання «Випускники Одеського (Новоросійського) університету: енциклопедичний словник» вийшов друком у 2005 році до 140-річчя вузу. До нього увійшло понад 650 коротких біографічних статей про відомих людей, які в різні роки на різних факультетах та відділеннях університету

отримали освіту, закінчивши Новоросійський університет (1865—1920), або Одеський інститут народної освіти (1920—1933), чи Одеський державний (згодом Одеський національний) університет імені І. І. Мечникова (1933—2005).

Другий випуск вийшов у світ у 2010 році до 145-річного ювілею Одеського національного університету імені І. І. Мечникова. Він містить понад 400 біографічних статей.

Незважаючи на стислу енциклопедичну інформацію про трудову діяльність, основні етапи наукового або творчого життя, довідуєшся про життєпис вихованців університету, відчуваєш, як усі такі різні за вдачею й долею і кожний особисто, як краплина океану-соціуму, віддзеркалюють свій час.

Привабливість системи вищої освіти стає загально визнаною потребою нашого суспільства. У цьому контексті особливо увагу треба звернути на ресурси, що надає вища освіта: кар'єру, посаду, перспективу росту та на такі аспекти навчальної діяльності, як міжнародне визнання ступеня, демонстрація якості навчання.

Оскільки університет готує здебільшого науково-педагогічних працівників, одним із критеріїв відбору було визначено наявність наукового ступеня, наукового звання.

Тому до видання увійшло більше ніж 500 докторів наук, професорів, 38 академіків різних академій, 30 член-кореспондентів різних академій.

З університетською освітою пов'язані перспективи нових наукових відкриттів, генерування технологічних ідей, отримання фундаментальних знань і практично значущих наукових розробок. З гордістю називаємо імена вчених — професорів і випускників Одеського (Новоросійського) університету, які зробили великий внесок у розвиток науки. Це Б. А. Алтоїз — здійснив наукове відкриття, в якому зафіксований новий, невідомий стан речовини (разом з Ю. М. Поповським та Б. В. Дерягіним); Я. Ю. Бардах — розробив методику виготовлення протидифтерійної сироватки і отримав її; О. М. Безредка разом з І. І. Мечниковим розробив метод вакцинації проти черевного тифу; В. Г. Беньковський — відкрив явище довільного емульгування суміші води та нафти; В. М. Білоус — вперше описав квантово-розмірний ефект в люмінесценції вузькощільних напівпровідників і особливості люмінесцентних та оптичних властивостей систем «кластер — адсорбовані на ньому просторово-упорядковані молекули органічних сполук»; О. В. Богатський — вперше в СРСР організував промислове виробництво одного із краун-ефірів; О. О. Богомолець — розробив і впровадив у практику антиретиккулярну цитотоксичну сироватку; М. Ф. Гамалія — розробив свій власний метод щеплення; М. Ф. Герасюта — один із творців ракети «8-К-63»; Д. К. Заболотний — один із основоположників вітчизняної епідеміології; М. Д. Зелінський — один із засновників вчення про органічний каталіз; А. Н. Золотко — розробив ряд теорій кризових явищ і горіння дисперсних, стадійно-реагуючих систем, поширення полум'я в дискретних горючих середовищах; Є. А. Кирилов — відкрив явище тонкої структури поглинання та розробив презиційний метод вимірювання поглинання світла; Ю. В. Коровін — автор першого в СНД діагностичного парамагнітного контрастного засобу (препарат «Лантавіст») для магнітно-резонансної томографії; М. М. Стойко-Радиленко — відкрив сезонну нерівномірність обертів Землі, створив шкалу квазірівномірного часу, яка використовувалась у науці та техніці до моменту створення атомної шкали часу та ін.

Вчені — випускники університету стали фундаторами багатьох наукових напрямків. Так, Д. М. Зейлігер створив у Казані наукову школу з механіки; Є. А. Кирилов — школу наукової фотографії; М. С. Комаров — наукову школу

досліджень фізики атмосфер холодних зірок; В. А. Кухаренко — наукову школу лінгвостилістики тексту; В. Д. Ласкарев — наукову школу з вивчення стратиграфії четвертинних відкладень; В. В. Малярів — наукову школу з ядерної фізики; Г. І. Маркелов — засновник Одеської неврологічної школи; О. М. Мироненко — один з основоположників наукового напрямку «Етнодержавознавство»; Р. О. Прендель — засновник метеоритики; О. П. Самойлов — основоположник радянської експериментальної електрокардіографії; П. М. Сараджишвілі (Сараджев) — основоположник грузинської школи нейрохірургів; В. В. Сердюк — засновник Одеської наукової школи дослідників фізики напівпровідників; М. Г. Стойко — створив наукову школу фізіохірургів; Д. С. Шелест — наукову школу з проблем соціально-політичного розвитку та ін.

Випускники університету працюють у різних регіонах України і зарубіжжя. У їх числі заслужені вчителі, відмінники освіти України, керівники шкіл, органів народної освіти. До видання «Випускники Одеського (Новоросійського) університету: енциклопедичний словник» ввійшли майже 100 викладачів навчальних закладів I—II рівня акредитації та шкіл.

Серед випускників — відомі письменники, журналісти, діячі науки і культури. В університеті навчалися відомий поет В. Березинський; прозаїк Г. М. Горст; журналіст, письменник, краєзнавець О. Й. Губарь; журналіст Б. Д. Дерев'янку; прозаїк А. А. Зорич; журналіст Ф. Д. Кохріхт; поет Ю. М. Михайлик; поет, прозаїк, публіцист Б. І. Сушинський; прозаїк О. Г. Шеренговий та ін.

Чимало випускників університету стали відомими людьми — політиками першого ешелону. Університет пишається такими вихованцями, як С. Ю. Вітте, який наприкінці XIX — початку XX ст. працював міністром шляхів сполучення, міністром фінансів, головою Ради Міністрів Росії; А. Г. Барановський — міністр народної освіти Молдавської РСР; І. В. Кручек — заступник міністра праці та соціального захисту Автономної Республіки Крим; М. К. Слежявичус працював міністром юстиції, іноземних справ і прем'єр-міністром Литви; П. П. Ширшов — міністром морського флоту, М. Ф. Головатий — заступником міністра у справах сім'ї та молоді.

Вихованці Одеського національного університету працюють у різних сферах господарства України, очолюють різноманітні заклади, займають керівні посади. Найбільш відомі серед них В. К. Абалакін — директор Головної (Пулковської) обсерваторії (1983—2000); С. А. Андронаті — директор Фізико-хімічного інституту НАН України; П. П. Бровко — міський голова м. Могилів-Подільський; Л. Є. Висоцька — директор державного ПТУ «Одеське вище професійне училище торгівлі та технологій харчування»; П. А. Галчанський — генеральний директор медіа-холдингу «Одес-медіа»; О. М. Гаркуша — голова Миколаївської облдержадміністрації; Т. О. Жадан — директор комунального закладу «Притулок № 1 для дітей м. Одеси служби у справах дітей Одеської міської ради»; С. П. Космінська — директор Маріїнської гімназії; В. Ф. Локайчук — президент юридичної посередницької фірми «Комерсант»; А. В. Луняченко — голова Одеського обласного суду; О. Г. Масовець — начальник Одеського міського управління земельних ресурсів; М. П. Михайлов — начальник Управління прокуратури Одеської області та багато інших.

Розвиток як вищої освіти взагалі, так і окремого ВНЗ значною мірою залежить від діяльності керівника. Тому окремої уваги заслуговують ректори, які в різні часи очолювали та очолюють вищі навчальні заклади. Це А. Г. Барановський — ректор Тираспольського, потім Кишинівського педагогічного інститутів; І. П. Зелінський, П. Л. Іванченко, І. М. Коваль, В. В. Сердюк, В. А. Смиртина — ректори ОНУ імені І. І. Мечникова; М. П. Коваленко — ректор Міжнародного гуманітарного університету; В. Б. Петрович — ректор Одеського

державного педагогічного інституту; М. М. Червенко — ректор Тараклійського державного університету.

Одним із найважливіших феноменів політичного життя суспільства є питання державотворення. Тому приємно зустріти випускників ОНУ серед народних депутатів України. Це С. А. Андронаті, В. В. Аніщук, Д. В. Балух, В. Д. Барвіненко, І. М. Вишневська, О. М. Гаркуша, І. П. Зелінський, В. Ю. Крук, І. Ф. Курас, М. В. Майгер, В. І. Шишкін та ін.

Прославили свою alma mater і відомі спортсмени: М. В. Авілов, заслужений майстер спорту, олімпійський чемпіон; Н. М. Вітриченко, заслужений працівник фізичної культури; Т. І. Галка, легкоатлетка, чемпіонка СРСР, рекордсменка СРСР; В. В. Гребьонкін, шахіст, міжнародний гросмейстр; О. В. Джабурія, володар Кубка світу, рекордсмен світу з плавання; Ю. А. Дроздовський, міжнародний майстер FIDE, міжнародний гросмейстр; В. О. Мельниченко, заслужений майстер спорту України з шахів.

Серед випускників університету є народні артисти України. Це Н. П. Батурина, Л. Б. Кара-Гяур.

Університет гордий тим, що його вихованці визнані за кордоном. Так, В. М. Адамян — член Американського наукового товариства (AMS), Міжнародного товариства прикладної математики та механіки (САММ); С. М. Андрієвський працював в обсерваторії Парижа, Медона (Франція), у Астрофізичному інституті м. Потсдам (Німеччина); М. І. Андрусов — працював у Сорбоні; Н. В. Бардіна — працювала в університеті ім. Я. А. Коменського в Братиславі; О. В. Глушков, член-кореспондент Нью-Йоркської Академії наук — викладав в університеті Есена, Брауншвейга (Німеччина), Парижа, Канн (Франція), Граца (Австрія), Торуня, Кракова (Польща); В. Д. Діденко — працював у Технічному університеті м. Карл-Маркс-Штадт (колишня НДР); А. О. Добролюбський — почесний доктор Ерджийського університету (м. Кайсери, Турція); Ю. П. Зайцев — читав лекції в провідних університетах Японії; А. Н. Золотко — член Combustion Institute of the U.S.A.; В. Г. Каретніков — член Міжнародного астрономічного союзу (IAU); І. М. Коваль — член Асоціації досліджень (США), Американської асоціації поглиблення слов'янських досліджень (США); А. І. Корзюков — член Міжнародної комісії з рідкісних та зникаючих видів (Канада), з гусеподібних (Голандія), з куликів (Німеччина); В. П. Култигін — читав лекції в Пітсбурзькому, Техаському, Хьюстонському, Стокгольмському, Ліонському університетах; В. А. Сминтина — керує виконанням міжнародних наукових програм з участю вчених Італії, Франції, Німеччини, Великобританії, Нідерландів, Бельгії, Фінляндії; О. Д. Проценко — почесний доктор Університету Барселони, член розширеного Правління програми МВА університетів Магдебург та Білефельд; В. В. Янко — займалась викладацькою діяльністю у Ізраїлі, Великобританії і т. д.

Значна кількість випускників університету досягли визначних результатів у своїй діяльності і були відзначені державою. До видання ввійшло 2 Героя Радянського Союзу, 46 заслужених діячів науки і техніки, 37 відмінників освіти, 11 відмінників народної освіти, 6 заслужених працівників освіти України, 2 заслужених працівника вищої школи, 15 заслужених учителів, 16 заслужених юристів, 4 заслужених діячів мистецтв, 2 народних артиста, 7 лауреатів Ленінської премії, 12 лауреатів Державної премії СРСР та ін.

Отже, Одеський національний університет імені І. І. Мечникова впевнено рухається в майбутнє. Спираючись на багаторічні традиції та динамічно відповідаючи на виклики сьогодення, утримує лідерські позиції в освітньому просторі України і спроможний готувати високопрофесійні кадри, які і надалі будуть примножувати його славу.

В. П. Пружина,

заместитель директора по научной работе

Научной библиотеки

Одесского национального университета имени И. И. Мечникова

ул. Преображенская, 24, г. Одесса, 65082, Украина

тел.: 726-04-01

ОБРАЗОВАНИЕ — СЕГОДНЯ. КАРЬЕРА — ЗАВТРА. УСПЕХ — ВСЕГДА

Резюме

В статье прослежен карьерный путь выпускников Одесского национального университета на материалах энциклопедического словаря «Выпускники Одесского (Новороссийского) университета» — справочного издания по истории вуза.

Ключевые слова: выпускники, высшее образование, научная элита, Одесский национальный университет, улавленные имена, известные люди, качество образования, международное признание, научные открытия, научные школы, ответственные должности.

V. P. Prugina,

Deputy Director Scientific Library

of the Odessa I. I. Mechnikov National University

24, Preobragenskaya St., Odessa, 65082, Ukraine

EDUCATION TODAY. CAREER TOMORROW. SUCCESS RIGHT ALONG

Summary

The article traces the career path of the graduates of the Odessa National University on the data presented in the Collegiate Dictionary «The Graduates of the Odessa (Novorossia) University» which is the reference edition on the history of this institution of higher education.

Key words: graduates, higher education, scientific elite, Odessa National University, famous people, international recognition, scientific discoveries, scientific schools, positions of responsibility.